

ภาษาบาลี ๑ คำคตินิธรรมประจำสัปดาห์ “มนุสฺสญตา ---- เป็นมนุษย์”

มนุสฺสญตา อ่านตามภาษาบาลีว่า มะ - นุด - สะ- พู - ตา มาจากคำว่า มนุสฺส (ผู้มีใจสูง, มนุษย์) กับ คำว่า ญตา (เป็น) รวมกันเป็น มนุสฺสญตา แปลว่า เป็นมนุษย์ เป็นคำที่มีความหมายลึกซึ้งอย่างยิ่ง เพราะแต่ละคนที่เกิดมาในภูมิมนุษย์ ก็เป็นมนุษย์ เมื่อว่าโดยสภาพธรรมแล้ว ก็ไม่พ้นไปจากความเกิดขึ้นเป็นไปของนามธรรมและรูปธรรมนั่นเอง แต่ที่น่าพิจารณาคือ เป็นมนุษย์ที่แท้จริง ด้วยความเป็นผู้มีใจสูง ด้วยคุณความดีประการต่างๆ หรือไม่?

ข้อความในปรมัตถทีปนี อรรถกถา พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย วิมานวัตถุ ปฐมปิฎกวิมาน แสดงความเป็นจริงของความเป็นมนุษย์ที่แท้จริง ดังนี้

“ในบทว่า มนุสฺสญตา นี้ ชื่อว่า มนุษย์ เพราะมีใจสูง คือ มีใจอันสร้างสมโดยคุณคือสติ (ระลึกเป็นไปในกุศล) ความกล้า (ในทางที่เป็นกุศล) ความประพฤติดอย่างประเสริฐ ความเพียร ความมั่นคง มีจิตประกอบด้วยคุณอันสูงสุด”

“ผู้ใด รู้จักประโยชน์ มิใช่ประโยชน์ของตน เชื่อผลแห่งกรรม มีhiri (ละอายต่อบาป) โอตตปปะ (เกรงกลัวต่อบาป) สมบูรณ์พร้อมด้วยความเอ็นดูในสัตว์ทั้งปวง มากไปด้วยความสลัดใจ (ปัญญาเกิดพร้อมกับโอตตปปะเกรงกลัวต่อบาป, เห็นโทษเห็นภัยตามความเป็นจริง) งดเว้นจากอกุศลกรรมบถ ประพฤติเอื้อเฟื้อในกุศลกรรมบถ บำเพ็ญบุญกิริยาวัตถุทั้งหลาย ผู้นี้ตั้งอยู่ในมนุษยธรรม ชื่อว่า มนุษย์โดยปรมัตถ์ (แท้จริง)”

แต่ละบุคคลที่เกิดมา ไม่ใช่เฉพาะในชาตินี้เท่านั้นที่เกิด แม้ในชาติก่อนๆ ที่ผ่านมา ก็เคยเกิดมาแล้วนับชาติไม่ถ้วน และยังจะต้องเกิดอีกต่อไปตราบใดที่ยังมีกิเลสอยู่ ยังไม่ได้ดับเหตุที่จะทำให้มีการเกิดคือ กิเลส โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ อวิชชา ความไม่รู้ และต้นหาความติดข้องยินดีพอใจ ซึ่งเป็นเหตุทำให้สังสารวัฏฏ์ยืดยาวต่อไปอีก

สำหรับการได้เกิดมาเป็นมนุษย์นั้น เป็นสิ่งที่ได้โดยยาก ซึ่งจะต้องเป็นเพราะกุศลกรรมเท่านั้นจึงทำให้ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ ซึ่งเมื่อว่าสภาพธรรมแล้ว มนุษย์ก็ไม่พ้นไปจากความเกิดขึ้นเป็นไปของนามธรรมและรูปธรรมเลย เมื่อได้เกิดมาเป็นมนุษย์แล้ว ตราบใดที่ยังมีชีวิตอยู่ ถึงแม้ว่าจะมีชีวิตที่ลำบาก ยากเข็ญ ทุกข์ยากสักเพียงใดก็ตาม หรือแม้กระทั่งจะมีชีวิตที่สุขสบาย สะดวกทุกอย่างไม่เดือดร้อน ถ้าหากว่ามีโอกาสที่จะได้ฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม อบรมเจริญปัญญา นั้นย่อมเป็นชีวิตที่มีค่าเป็นอย่างยิ่ง **สาระสำคัญของชีวิตที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ ไม่ได้อยู่ที่การมีทรัพย์สินเงินทอง การมีเครื่องใช้สอยที่เพียบพร้อม การได้หลับพักผ่อน การมีความติดข้องยินดีพอใจในสิ่งต่างๆ แล้วก็ตายไป แต่สาระสำคัญของชีวิตอยู่ที่การมีโอกาสได้ฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมอบรมเจริญปัญญา อันเป็นเหตุที่จะนำมาซึ่งความเจริญในกุศลธรรม**

ทุกประการ เพราะปัญญานำไปในกิจทั้งปวงที่เป็นกุศล ที่ตั้งงาม อุปการะเกื้อกูลให้คุณความดีเจริญขึ้นในชีวิตประจำวัน เป็นไปเพื่อขัดเกลาละคลายกิเลสกุศลธรรมที่สะสมมากในสังสารวัฏฏ์ ซึ่งจะเห็นได้จริงๆ ว่า การที่จะเป็นมนุษย์ที่แท้จริง เป็นมนุษย์ประเสริฐ ก็คือ ต้องเป็นผู้ที่มีใจสูง ใจสูงด้วยคุณธรรม ใจสูงด้วยความดีประการต่างๆ ใจสูงด้วยศีล ด้วยความเพียร ด้วยความประพฤติด้านประเสริฐ ด้วยความมั่นคงที่จะสะสมความดีประการต่างๆ และยังเป็นผู้รู้สิ่งที่เป็นประโยชน์ และมีประโยชน์ ด้วย เมื่อรู้สิ่งที่เป็นประโยชน์และสิ่งมิใช่ประโยชน์แล้ว ก็ประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์ แล้วละเว้นในสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์

การได้เกิดมาเป็นมนุษย์ นับว่าเป็นโอกาสที่ดีที่จะได้เจริญกุศลสะสมความดี เนื่องจากว่าภูมิมนุษย์เป็นภูมิที่เอื้ออำนวยต่อการเจริญกุศลได้ทุกประการ ทั้งในเรื่องของทาน การให้ การสละวัตถุสิ่งของเพื่อประโยชน์สุขแก่ผู้อื่น ในเรื่องของศีล การรักษากาย วาจา ให้เป็นปกติเรียบร้อยดีงาม เว้นในสิ่งที่ควรเว้น และกระทำในสิ่งที่ควรกระทำ รวมถึงการอ่อนน้อมถ่อมตน และการชวนชวายกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น เป็นต้น นอกจากนั้นการอบรมเจริญความสงบของจิตในชีวิตประจำวัน เช่น ความเป็นมิตรเป็นเพื่อน ห่วงดีต่อผู้อื่นก็มี และความดีที่ประเสริฐยิ่ง คือการอบรมเจริญปัญญา ด้วยการฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม จากผู้ที่เข้าใจพระธรรมตามที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง เพื่อความเข้าใจสิ่งที่มีจริงที่กำลังปรากฏตามความเป็นจริง ก็มีด้วยเช่นเดียวกัน บุคคลผู้ที่น้อมปฏิบัติตามได้อย่างนี้ ชีวิตย่อมจะมีค่า ไม่สูญเปล่า ไม่เสียชาติเกิดเลยที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์แล้วได้กระทำในสิ่งที่ควรทำซึ่งเป็นประโยชน์และจะเป็นที่พึงให้แก่ตนเอง ได้อย่างแท้จริง แต่ถ้าหากไม่ได้เป็นอย่างนี้ กลับเป็นตรงกันข้ามจากที่กล่าวมา ย่อมไม่ใช่สิ่งที่ดีอย่างแน่นอน เพราะถึงแม้ว่าจะเกิดมาเป็นมนุษย์แล้ว แต่ก็ไม่ได้ประโยชน์จากความเป็นมนุษย์ที่ตนควรได้ เป็นผู้ประมาท มัวเมา ประกอบแต่อกุศลกรรมสร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น ขณะนั้นตนเองก็เดือดร้อนเพราะถูกอกุศลแผดเผาหลุมร้อน ในขณะที่กระทำอกุศลกรรมแต่ละครั้งนั้น เท่ากับว่าสาปแช่งตนเอง ทำให้ตนเองมีความตกต่ำในภพข้างหน้า เพราะเหตุว่า ที่ไปของบุคคลที่กระทำอกุศลกรรมบ่อยๆ เนืองๆ นั้น มีเพียงอบายภูมิ ซึ่งเป็นภูมิที่มีแต่ความทุกข์ความเดือดร้อน เท่านั้น

เพราะฉะนั้นแล้ว จึงเป็นเครื่องเตือนใจที่ดีว่า トラバไตที่ยังไม่ละจากโลกนี้ไป ชีวิตที่ยังเหลืออยู่นี้ ก็ควรที่จะเป็นไปเพื่อทำดีพร้อมกับฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมให้เข้าใจ ชีวิตนี้จึงมีค่า คู่กับการเกิดมา และก็ยังสามารที่จะช่วยเหลือบุคคลอื่นได้ด้วยจากการเป็นคนดีและเข้าใจพระธรรม พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงตลอด ๔๕ พรรษา จึงเป็นประโยชน์เกื้อกูลอย่างแท้จริง เป็นประโยชน์เกื้อกูลทั้งในชาตินี้ และในชาติต่อไป พร้อมทั้งยังเป็นเหตุปัจจัยให้บรรลุถึงประโยชน์อย่างยิ่ง คือ การรู้แจ้งอริยสัจธรรมดับกิเลสตามลำดับขั้น ที่สำคัญที่สุดต้องเริ่มสะสมปัญญา จากการฟัง การศึกษาพระธรรม เป็นปกติในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ี่มีค่าที่สุดสำหรับชีวิต และปัญญาที่ค่อยๆ เจริญขึ้น ก็จะเกื้อกูลให้คุณความดีทั้งหลายเจริญขึ้น เป็นประโยชน์ทั้งกับตนเองและบุคคลอื่น สังคม ชาดิบ้านเมือง ไม่เป็นเหตุนำมาซึ่งความทุกข์ความเดือดร้อนเลยแม้แต่น้อย

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗